

**İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

**DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPER SERIES**

Tartışma Metinleri

WPS NO/ 52 / 2017-01

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ BASININ KIBRIS POLİTİKASINA VE 6-7 EYLÜL OLAYLARINA ETKİSİ

Alpaslan ÖNGEL*

---

*alpaslanongel@gmail.com, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

Özet

Demokrat Parti dönemi iç ve dış siyaset bakımından oldukça önemli bir dönemdir. Bu dönemde ilk defa basın aracılığıyla Kıbrıs meselesine dikkat çekilmiştir. Özellikle, Hürriyet gazetesinden Sedat Simavi yaptığı röportajlar ve yazılar ile kamuoyunun gündemine Kıbrıs meselesinin taşınmasına aracılık etmiş ve aktif rol oynamıştır. Sedat Simavi'nin ardından dönemin önemli gazeteleri ve yazarları da Kıbrıs meselesi üzerinde durmuş ve Demokrat Parti'nin Kıbrıs üzerindeki politikasının şekillenmesinde oldukça önemli bir görev üstlenmiştir. Aynı şekilde basın aynı yıllarda Rumlara ait ev ve iş yerlerinin tahrip edildiği 6-7 Eylül olaylarının yaşanmasına da sebep olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, 6-7 Eylül Olayları, Demokrat Parti

Abstract

Democratic Party period is a very important period in terms of internal and external politics. For the first time in this period, attention was paid to Cyprus issue through the press. In particular, Sedat Simavi from the Hürriyet newspaper has acted as an intermediary for the transportation of the Cyprus issue to the public agenda through his interviews and writings. After Sadat Simavi, significant newspapers and authors also stood on the Cyprus issue and played a very important role in shaping the policy of the Democratic Party over Cyprus. The press also caused the events of September 6-7, which houses and businesses belonging to the Greeks were destroyed in the same years.

Key Words: Cyprus, September 6-7 Events, Democratic Party

Giriş

Matbaanın icadından bugüne kadar yönetim gücünü elinde bulunduran iktidarlar bilgi akışını genellikle denetim altında tutmak istemişlerdir. İktidarlar kitle iletişim araçlarının toplumsal bilincin oluşmasında, değerlerin ve inançların aktarılmasında çok önemli bir işleve sahip olduğunu bilmektedirler. Basın iktidarların mesajlarını topluma iletebileceği en önemli mecradır. Bu sebeple, iktidarlar genellikle basını denetim altında tutmak istemişlerdir. İktidarlar basını kanun baskısı, hâkim güç baskısı, ekonomik baskı, kişisel baskılar yoluyla denetim altında tutmak ister. Aynı şekilde basın ise ekonomik kazanç elde edebilmek ve ayakta kalabilmek için iktidara yakın bir yayın politikası izler. Bu sebeple, basın ve iktidarlar arasında karşılıklı bir ilişki söz konusudur.

1950-1960 yılları arası Türkiye’de iç ve dış politika açısından oldukça önemli bir dönemdir. Bu yıllar arasında yaşanan önemli gelişmeler ve bu gelişmeler sonucu basında Demokrat Parti’yi halkın gözünde düşürecek ya da eleştirilmesine neden olacak haberlerin yer alması Demokrat Parti’nin basına karşı sert önlemler almasına sebep olmuştur. Özellikle basının Demokrat Parti döneminde Kıbrıs politikasını eleştirmesi, halkın milliyetçilik duygularını körüklemesi ve 6-7 Eylül Olaylarının yaşanmasında büyük bir rol üstlenmesinden dolayı Demokrat Parti dönemi basın ve iktidar ilişkileri açısından oldukça önemli bir dönemdir. Bu dönemde basının Kıbrıs meselesine hem olumlu hem olumsuz etkileri olmuştur.

Araştırmamız da ana akım medyanın yığınsal iletim araçlarından olan basının iktidar ve söylemleri üzerinde kurduğu etkileri ele alınacak olup özel de Demokrat Parti dönemi basına yansıyan iç ve dış politika haberlerinin Kıbrıs politikasına ve 6-7 Eylül olaylarına etkisi incelenecektir. Devletin ideolojik aygıtlarından olan basının iktidar ilişkileri, yönetim biçimleri ve kamuoyuna nasıl etkiler bıraktığı üzerine araştırma yapılmıştır. Araştırmanın temel sorusu basının iktidar ve kamuoyu üzerindeki etkisinin önemi olmuştur.

1. Osmanlı ve İngiliz Hakimiyeti Dönemi Kıbrıs

Kıbrıs meselesini daha iyi anlayabilmek için kısaca Osmanlı dönemi Kıbrıs tarihini kısa bir hatırlamak gereklidir. Kıbrıs 1571 yılında Osmanlı Devleti tarafından fethedilmiştir. Tarihe 93 Harbi olarak geçen 1877-1878 tarihleri arasında gerçekleşen Osmanlı- Rus harbinde Osmanlı Devleti büyük kayıplar vermiştir. Kars, Ardahan, Batum Ruslar tarafından işgal edilir batıda ise Ruslar Yeşilköy'e kadar ilerler. Osmanlı Devleti "denize düşen yılanı sarılır" anlayışıyla İngiltere'den yardım istemek zorunda kalır. İngiltere, Osmanlı Devleti'nin yardım isteğini kabul eder. Avrupalı Devletlerin (Birleşik Krallık, Avusturya Macaristan İmparatorluğu, Almanya) arabuluculuğuyla ateşkes anlaşması imzalanır. Osmanlı Devletinin toprakları iki büyük güç arasında dengeyi sağlıyordu. Rusya'nın Osmanlı Topraklarında genişlemesi Birleşik Krallık, Avusturya Macaristan İmparatorluğu ve Almanya için tehlike arz ediyordu. İngiltere yardıma karşılık Osmanlı devletinden Kıbrıs'ı ister. Çünkü Kıbrıs, İngiltere için oldukça stratejik bir öneme sahiptir. Kıbrıs, İngiltere'nin doğuda bulunan sömürgelere ulaşımını sağlayan ve o bölgeleri herhangi bir tehlike karşısında korumayı sağlayan önemli bir konuma sahiptir (Mütercimler, 2007: 71-72).

Osmanlı Devleti ve İngiltere arasında imzalanan Berlin antlaşmasıyla Osmanlı Devleti Kıbrıs'ı belli bir süreliğine İngiltere hâkimiyetine bırakır. Anlaşmanın 6. maddesine göre Rusya işgal etmiş olduğu Kars, Ardahan ve Batum topraklarını Osmanlı Devletine geri verirse İngiltere ile yapılan anlaşma gereği İngiltere ile Kıbrıs üzerine yapılan anlaşma sona erecektir. Anlaşılacağı üzere Kıbrıs hala Osmanlı egemenliğindedir ve belli bir süreliğine İngiltere hâkimiyetine bırakılmıştır. Fakat İngiltere bu anlaşmaya uymamış ve Kıbrıs'ı sömürge biçiminde yönetmeye başlamıştır (Mütercimler, 2007: 72-75).

İngiliz yönetimi ada da yeni hukuk sistemi kurmuştur. Şer-i mahkemeleri kaldırmış, Kıbrıslı Türkleri bürokratik kadrolardan çıkarmıştır. İngiltere'nin adaya hakim olmasıyla birlikte çok sayıda Kıbrıslı Türk adadan göç etmek mecburiyetinde kalmıştır. İngiltere'nin adaya hakim olması sonucu siyasi iktidarsızlık ve boşluktan yararlanan Rum cemaati Kıbrıs'ın Yunanistan egemenliğine girmesini, Yunanistan'a bağlanmasını, birleşmesini savunan Enosis düşüncesini desteklemeye başlamıştır (Gevgilili, 1981:118).

2. Kıbrıs'ta Helen Milliyetçiliğinin Yükselişi

Enosis düşüncesini kısaca açıklamak gerekirse Enosis, “Büyük Fikir” anlamına gelen Megali İdea düşüncesine dayanmaktadır. Megali İdea, Helen İmparatorluğuna ait eski toprakları tekrar geri alarak Büyük Bizans İmparatorluğunu tekrar kurma fikridir. Bu düşünce ile eskiden Helen İmparatorluğuna ait olan toprakların Yunanistan önderliğinde birleşmesi savunulmuştur. İngiliz yönetiminin Kıbrıs'ta siyasi alanda hakimiyet kuramaması sonucu Enosis hareketi ve düşüncesi hızla Kıbrıs'ta yayılmıştır. Enosis propagandası Kıbrıs'ta Rumlar tarafından çıkarılan gazeteler aracılığıyla yayılmıştır. Bu gazeteler Enosis düşüncesini yayarak Rum milliyetçiliğinin güçlenmesine sebep olmuştur. Rum cemaatinin güçlenmesiyle birlikte Rum cemaati Kıbrıslı Türkleri azınlık olarak görmeye başlamıştır (Kızılyürek, 2005: 73-82).

Kıbrıs Lozan antlaşmasıyla gündeme bir kez daha gelmiştir. Lozan Antlaşması'nın 16, 20 ve 21. maddeleri Kıbrıs'a dairdir. Türkiye Lozan'da Kıbrıs'ın İngiliz hâkimiyetinde olduğunu kabul etmiştir. Kıbrıslı Türklere anavatana göç etme ya da İngiliz vatandaşlığına geçme hakkı tanınmıştır. Bu antlaşma sonrası 1923 ile 1925 yılları arasında 2000-10000 arasında Kıbrıslı Türk Anadolu'ya göç etmiştir. Bu durum Kıbrıslı Türklerin Rum cemaatine karşı azınlık durumuna düşmelerine sebep olmuştur. Rum cemaatinin güçlenmesiyle birlikte ada da Enosis hareketi hızla yayılmaya başlamıştır. Enosis hareketinin hızla yayılması ve Rum cemaatinin Yunanistan'a bağlanma isteği İngiltere tarafından kabul edilecek bir durum değildi. O yüzden İngiltere Enosis hareketini kısıtlamaya karar verir. Fakat bu durum karşısında ada da isyanlar çıkar. Bu isyan sonucu İngiltere sıkıyönetim ilan etmek zorunda kalır.

Sıkıyönetim sonucu alınan tedbirler ise şu şekildedir:

- “Rum ileri gelenleri ve bazı din görevlileri sürgüne gönderilmiştir.
- Kıbrıs Anayasası askıya alınmıştır.
- 9 Kasım 1931 tarihli bir karar ile Yasama Konseyi kaldırılmış, bütün yetkililer yasa koyma yetkisi de dahil olmak üzere, valiye verilmiştir.
- Köy muhtarlarının vali tarafından atanması kararlaştırılmıştır.
- Konsolosluklar dışında yabancı bayrakların kullanımı yasaklanmıştır.
- Kilise çanlarının çalınması yasaklanmıştır.
- Yunan ve Türk tarihinin öğretilmesi yasaklanmıştır. Yunan ulusal şarkılarının söylenmesi yasaklanmıştır.

- Siyasi partiler kapatılmıştır, partilerin yeniden kurulması yasaklanmıştır.

Basına sıkı sansür getirilmiştir.” (Tanser, 2010:6-7).

Görüldüğü gibi İngiltere'nin ada da tam bir hâkimiyet sağlayamaması sonucu ortaya çıkan isyan hareketleri Kıbrıs'ın geleceği için tehlike oluşturmuştur. Enosis düşüncesi İngiltere'nin sıkıyönetim sonucu aldığı tüm tedbirlere rağmen yine devam etmiştir. İngiltere birçok bölgede bulunan sömürge topraklarında çıkan karışıklıklar sonucu zayıflamış ve eski gücünü kaybetmeye başlamıştır. Özellikle 2. Dünya savaşından sonra iki büyük devlet ortaya çıkmıştır. ABD ve ideoloji bakımından tam karşısında duran SSCB. Bu iki ülke soğuk savaşın başlamasına neden olmuş ve dünya ülkeleri doğu ve batı olarak ikiye ayrılmıştır. İngiltere'nin gücünü kaybetmesiyle onun yerini ABD üstlenmiştir. Soğuk savaşın en yoğun olarak hissedildiği tarihler ise 1945-1965 yılları arasındır. Kıbrıs meselesi ise bu yıllar arasında daha çok gündeme gelmiştir. Kıbrıs konumu gereği oldukça önemlidir. 2. Dünya savaşından sonra Ortadoğu oldukça önemli bir bölge haline gelmiştir. Ortadoğu'da egemen olmak petrol rafinelere de egemenlik kurmak demektir. Bu durum ise dünya ekonomisini elinde bulundurmaya oluyordu. ABD çıkarları için SSCB'nin Ortadoğu'da yayılmasını engellemek istemiştir. Kıbrıs konumu gereği Ortadoğu'ya açılan bir kapı görevi üstlendiği için ABD, Kıbrıs meselesi üzerinde durmuştur. Kıbrıs meselesi 1945 yılında ABD'nin önderliğinde kurulan Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nda, 1950'lerden itibaren gündeme gelmeye başlayacaktır (Gevgilili, 1981:121,122).

Kıbrıs meselesinde İngiltere, Türkiye ve Yunanistan üç önemli aktördür. ABD Soğuk Savaş dönemi boyunca bu üç ülke ile iyi ilişkiler kurma stratejisi izlemiştir. Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs'ın Ortadoğu'ya açılan bir kapı konumunda olmasından dolayı ABD bu üç ülkeye önem vermiştir. Özellikle SSCB'nin 1945 yılında Boğazlar üzerinde hak talep etmesi ve doğu illerimizden toprak istemesi üzerine ABD, Türkiye'nin önemi üzerinde daha fazla durmuş ve iki ülkeye hızlı bir şekilde yardım etme kararı almıştır (Koçak,2010:330-331).

Yunanistan'da isyanların baş göstermesi nedeniyle ABD, SSCB tehdidi altında olan bu iki ülkeye acil yardım etme kararı almıştır. ABD Başkanı Truman'ın 5 Nisan 1946 yılında yaptığı konuşmada şunları söylemiştir:

“Yakın ve Ortadoğu'ya bir göz attığımızda buranın çok kritik bir bölge olduğunu görüyoruz. Bu bölgede zengin doğal kaynaklar bulunmaktadır. En hareketli kara, deniz ve hava yolları bu bölgeden geçmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı bu bölge büyük ekonomik ve stratejik öneme sahiptir.” (Bağcı, 1990:8) .

ABD Başkanı Harry Truman ABD kongresinde “Truman Doktrini” olarak tarihe geçen Yakındoğu ve Ortadoğu’ya yönelik ekonomik ve askeri yardımları içeren politikaları dile getirmiştir. Truman yaptığı konuşmada Türkiye ve Yunanistan’ı kastederek Şu sözleri söylemiştir:

“Yunanistan’ın varlığı komünistlerce yönetilen birkaç bin silahlı kişi tarafından tehdit edilmektedir. Yunanistan Hükümetinin mevcut durumla baş edemediği ortadadır. Yunan ordusu küçük ve zayıf olduğu için kendi kendine yeten ve kendi kendine saygısı olan bir demokrasi olabilmesi için Yunanistan’a yardım yapılması gerekmektedir. Yunanistan’ın komşusu olan Türkiye de ABD’nin ilgisini hak etmektedir. Bağımsız ve iktisadi açıdan istikrarlı bir devlet olan Türkiye’nin geleceği dünyanın özgürlük sever halkları için, Yunanistan’ın geleceğinden daha az bir önem taşımamaktadır. savaştan beri Türkiye ulusal bütünlüğünün sağlanması için elzem olan modernizasyonu gerçekleştirmek için ABD ve İngiltere’den ek yardımlar istemiştir. Bu bütünlük Orta Doğu’da düzenin korunması için gereklidir. İngiltere Hükümeti, içinde bulunduğu güç durum nedeni ile Türkiye’ye daha fazla mali ve ekonomik yardım yapamayacağını bize bildirmiştir. Yunanistan gibi Türkiye’de ihtiyaç duyduğu yardımı almalıdır. ABD bunu vermelidir. Bu yardımı sağlayacak tek ülke biziz.” (Tansel, 2010: 13).

Başkan Truman’ın bu sözleri oldukça önemlidir. Bu sözlerden sonra Sovyet tehdidine karşı ülkelerinde bulunan tüm komünist unsurların yok edilmesi karşılığında Yunanistan ve Türkiye’ye askeri ve ekonomik yardım yapılır (Gevgilili, 1981: 51-53).

İngiltere’nin zamanla ekonomisinin zayıflaması sömürge topraklarından çıkan isyanlar ve sömürge topraklarından geri çekilmesi sonucu egemen olduğu topraklarda karışıklıklar devam etmiştir. Özellikle, 1952 yılında İngiltere’nin Süveyş’ten çekilmesiyle birlikte İngiltere için Kıbrıs eski önemini yitirmiştir. İngiltere özellikle 2. Dünya Savaşı’ndan sonra Kıbrıs’ı serfdetermination yani “kendi yazgısını kendi belirleme” ilkesini ile baş başa bırakma ilkesini benimsemiştir. Fakat, Kıbrıs meselesine ABD’nin el atmasıyla Kıbrıs Meselesi farklı bir boyuta ulaşmıştır. Özellikle Türkiye ve Yunanistan’ın NATO’ya girmesiyle iki ülke Batı ittifakının koruması altına girmiştir. Bu süreçler içerisinde Kıbrıs meselesi ise hala bir çözüme kavuşamamıştır. Fakat, Kıbrıs meselesinde belirleyicilik faktörü ABD olmuştur. ABD ne kadar belirleyicilik faktörünü üstlense de Kıbrıs adasında yayılan enosis düşüncesinin önüne geçememiştir. Enosis düşüncesinin yayılmasıyla birlikte Yunan milliyetçiliği de artmıştır (Hasgüler, 2000: 47-50).

2.1 Kıbrıs'ta Yükselen Enosis Hareketi Karşısında Basının ve Demokrat Parti'nin Tutumu

Türkiye ve Yunanistan'ın NATO üyesi olmasıyla birlikte iki ülke arasındaki ilişki olumlu seyir izlemeye başlamıştır. İki ülke başbakanları ziyaretler düzenlemiş ve Türk-Yunan dostluğuna vurgu yapmıştır.

İki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler olumlu bir seyir izlemesine rağmen Yunanistan ve Kıbrıs'ta enosis akımı yayılmaya ve Kıbrıslı Türkleri tehdit etmeye devam etmiştir. 1953 yılında Kıbrıs basını olan Halkın Sesi gazetesinde Kıbrıs'ın geleceği ile ilgili oldukça önemli olan farklı günlerde iki yazı yayınlanmıştır:

“Kıbrıs Türkiye'ye iade edilmelidir. Yüz bine yakın Ada Türkü Anavatan hasreti içinde yanıyor. Müstemleke idaresinde çektiklerimiz yeter. Adaya yakışan al sancağımız, bir gün elbet göklerimizde dalgalanacaktır. Sadaka değil hakkımızı istiyoruz.” (Tansel, 2010: 36).

Diğer yazıda ise Kıbrıs ikinci Hatay meselesi olarak görülüyor ve Hatay gibi Kıbrıs'ında esaretten kurtulacağından bahsediliyordu:

“Kıbrıs Türkiye'nin öz malıdır. Türk Kıbrıs, milli tarihte ikinci bir Hatay'dır. Türkler, Kıbrıs'ı binlerce şehidin kanları pahasına zapt etmişlerdir. İngiltere, bu adayı siyasi entrikayla ele geçirdi. Hakkın kuvveti entrikaya behemehal (mutlaka) galebe edecektir. İkinci Hatay esaretten elbette kurtulacaktır.” (Tansel, 2010: 36).

Yeni Sabah gazetesinde ise Demokrat Parti'nin Kıbrıs politikası eleştiriyor, Kıbrıs'ın Yunanistan'a verilmesine göz yumulduğundan bahsediyordu Yeni Sabah gazetesinde Kıbrıs meselesi hakkında şunlar yazıyordu:

“Bir taraftan Yunan Hükümeti, diğer taraftan Yunan kilisesi Kıbrıs meselesini kurcalayıp dururken dostluktan bahsetmenin ne manası vardır? Yunanlılarla dostluğumuzun perçinlenmesi için Kıbrıs'ın Yunanistan'a verilmesine göz yummak mı lazım gelecektir? Türkiye, üçlü Balkan Paketi'ne girerken ve Yunanlıları muhtemel bir Rus taarruza karşı korumayı kabul ederken Kıbrıs'ı da üste vermeye mi razı olmuştur. Unutmamak lazımdır ki, Kıbrıs Türk'tür. Ve günün birinde el değiştirmesi mukadder olursa, hakiki sahibi Türkiye olacaktır. Tarihin seyrini kimse değiştiremez.” (Tansel, 2010: 37).

Vatan gazetesi yazarı Ahmet Emin Yalman ise Kıbrıs meselesine somut bir çözümün getirilmesi gerektiğini yazıyordu:

“Kıbrıs Anadolu sahillerine 44 mil mesafededir. Orada, bugün bozuk şartlar, Türk husumeti, Yunan tahrikleri, komünizm ve kilise ile komünizm işbirliği karşısında

bulunuyoruz. Kendi emniyetimiz ve bütün bölgenin istikrarı hesabına buna seyirci kalmaya lazi olamayız. İngiltere Kıbrıs'ta kalacaksa dürüst bir siyaset yolu tutmalı ve bölge istikrarı hesabına tam bir anlayışla vazife görmelidir. Oradan çıkacaksa bunu açıkça söylemeli ve bütün alakalıların azami derecede tatmin edecek makul bir hal çaresi aranmasına meydan bırakılmamalıdır. Bu günkü kararsızlık her bakımdan, herkes için zararlıdır. Ve ancak demir perdelilerin işine yarar.” (Tansel, 2010:39-40).

5 Mart 1954 tarihinde Türkiye Milli Gençlik Komitesi'nin İstanbul'da “Kıbrıs'a Bağlılık” adında düzenlediği toplantıda TMGK adına konuşan Behçet Kemal Çağlar'ın Kıbrıs meselesi hakkında söylediğin sözler oldukça önemlidir. Behçet Kemal Çağlar şunları söylemiştir:

“Biz yeşil Ada'da azan ve belasını arayan Rumlara uzaktan pala sallamayacağız. Bu taşkınlıklar Yunan resmi makamlarında beklenen aksi yaratmazsa, İzmir misalini ve neticesini hatırlamalılardır.”(Tansel, 2010: 40).

Görüldüğü gibi kamuoyunda Kıbrıs meselesine karşı oldukça duyarlıdır. Türk kamuoyunda söylem her geçen gün serleşmektedir. Her geçen gün Türk kamuoyunda artan milliyetçi söylemlere karşın Demokrat Parti, Türk-Yunan dostluğuna işaret ederek halkı yatıştırmaya çalışmaktadır. Türk basını genel olarak DP'nin Kıbrıs meselesine karşı tutumunu eleştirmekte ve Kıbrıs'a karşı suskunluğunun bitmesini ve Yunanistan'a karşı Kıbrıs meselesi karşısında sert bir tutum sergilemesini istemektedir.

Akis Dergisi Demokrat Parti Hükümetine Kıbrıs Meselesi karşısında tutumundan dolayı şu eleştirileri yazıyordu:

“Bugün iyice ve resmen anlaşılmıştır ki Kıbrıs için çıkan bütün yaygaraları Yunan Hükümeti idare etmektedir. Dost geçinen Yunan Hükümetinin bu hareketi Türk halkının gözünden hiçbir zaman kaçmamakta ve Türk Hükümetinin müdahalesi yürükten arzu edilmektedir. Türkiye sanki Kıbrıs'ı Türk-Yunan dostluğu denilen 'myth' e kurban etmeye yemin etmiştir. Dışişleri vekilimiz meselede, bir sfenks sükûnetini dikkatle muhafaza etmektedir. Hala ne bir ses, ne bir nefes! İhtimal ki bizim sesimizi nihayet çıkardığımızda, Kıbrıs son nefesini vermiş olacaktır.” (Hasgüler, 2005: 35).

Kamuoyunda oluşan tepkilerden dolayı Demokrat Parti açıklama yapma gereği hissetmiş ve Hükümetin Kıbrıs'ta yaşanan olayları yakın takip ettiğini söylemiştir. 1954 yılında Kıbrıs meselesi hakkında farklı örgüt ve topluluklar toplantı yaparlar. Bu toplantı sonucu farklı örgüt ve toplulukların tek bir komite etrafında birleşmesine karar verilir. Bu komitenin ismine ise “Kıbrıs Komitesi” adını verirler. Kıbrıs komitesi faal bir şekilde

çalışmalar yürütür. Komitenin zaman geçtikçe aktif ve etkili olmasından dolayı Adnan Menderes komite ile görüşmek ister. Başbakan Adnan Menderes Kıbrıs Komitesi üyelerine şunları söyler:

“Kıbrıs hiçbir zaman Yunanlıların olmayacaktır. Hükümet olarak geçerli bütün tertibat alınmıştır. Onun için Türk milletinin Kıbrıs davasında itidal ile hareket etmesi çok yerinde olur.” (Tansel, 2010: 43).

Adnan Menderes ayrıca komite üyelerine yasal bir cemiyet haline gelmeleri konusunda önerilerde bulunur ve bu öneri üzerine “Kıbrıs Türk’tür Cemiyeti” kurulur. Bu cemiyetin şubeleri Türkiye’nin birçok bölgesinde açılır. Cemiyet Demokrat Parti tarafından desteklenir. Demokrat Parti Hükümeti bu sayede Cemiyeti kontrol altında tutar ve hükümet dışında farklı bir gücün oluşmasına engel olur.

Yunanistan’ın 14 Aralık 1954 yılında BM’ye Kıbrıs için self determinasyon talebinde bulunur. Türk kamuoyu tarafından oldukça sert tepkilere neden olur. Birleşmiş Milletler, Yunanistan’ın bu talebine karşılık Kıbrıs’a serf determinasyon verilmesi halinde adadaki huzur ve bölgedeki barışın tehlikeye düşebileceğini belirtir ve gündem dışı bırakır. BM’nin bu karşılığı Türk halkı tarafından takdir edilmiştir. Fakat, BM’nin almış aldığı bu karar Kıbrıs adasındaki Rumları ve Yunan gençleri hiç memnun etmemiştir. Atina’da İngiltere, ABD ve Türkiye konsolosluklarına BM kararı sonrası saldırılar düzenlenir ve BM kararını protesto eden mitingler organize edilir. BM kararı sonrası Rumlar ada da Türk halkına yönelik terör saldırıları düzenlemeye başlar. Bu durum karşısında İngiltere olayı diplomatik yollardan çözüme kavuşturmak maksadıyla Türkiye ve Yunanistan heyetini Londra’da konferansa davet eder. Türkiye’den Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu’nun katıldığı konferansta Türkiye Kıbrıs’taki egemenliği devamına taraftar olduğunu belirtirken, Yunanlılar, Kıbrıs’ta yaşayanların yani Rumların adanın kaderini tayin etmesini talep eder. Her iki tarafı da dinleyen İngiltere, adaya kontrolü altında özerklik verilmesini teklif etti. Fakat Türkiye ve Yunanistan İngiltere’nin önerisini reddettiler (Mütercimler,2007:101.104).

3. 6-7 Eylül Olayları

5 Eylül 1955 gecesi Atatürk’ün evinin bulunduğu bahçenin yakınında bomba patlar. Radyodan bu haber gece saat 13.00’da açıklanır. İstanbul Ekspres gazetesi saat 16:00’da ikinci baskıya giderek bu haberi büyük puntolarla “Atamızın Evi Bomba ile Hasara Uğradı” şeklinde manşete bırakır. İstanbul Ekspres gazetesinde çıkan bu haber hazır bekleyen kitleleri

harekete geçirir ve tarihe “6-7 Eylül Olayları” olarak geçen olayları başlatır (Öymen, 2009: 575).

İstanbul öğrenci dernekleri, Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti çatısı altında Taksim meydanında protesto için toplanır. Kısa bir süre içerisinde kalabalıklaşan topluluk “Kıbrıs Türk'tür Türk Kalacak” sloganları atarak Taksim meydanına doğru yürür ve aniden Rumlara ait dükkanlara ve evlere saldırmaya başlarlar. Birçok ev ve dükkan tahrip ve yağma edilir. Ardından kalabalık Rumların sık yaşadığı Şişli, Nişantaşı, Beyoğlu, Karaköy, Beyazıt, Kumkapı ve Yedikule civarındaki azınlıklara ait ev, dükkan ve kiliselere saldırır. 6-7 Eylül olaylarını bilançosu ağır olur. Türk basınına göre 10 kişinin öldüğü saldırıda 35 kişi yararlanmış, 4,212 ev, 1,004 işyeri, 73 Kilise ve bir Sinagog, iki manastır, 26 okul ile aralarında fabrika, otel, ve bar gibi yerlerin bulunduğu 5.317 mekan tahrip edilmiş ve yağmalanmıştır. Olayların kontrol edilememesi üzerine akşam saat 22.00’da askeri birlikler harekete geçer ve bütün ulaşım yollarının kontrol altına alınmasıyla olaylar yatışır. Gece saat 00.00’da Sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan edilir. 6-7 Eylül olaylarından sonra İçişleri bakanı Namık Gedik istifa eder. İstanbul Emniyet Genel Müdürü, İzmir Valisi ve üç general görevinden alınır ve Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti Kapatılır (Öymen, 2009:574-575).

3.1 6-7 Eylül Olaylarının Ardından Basına Uygulanan Yasaklar

6-7 Eylül Olaylarının ardından sıkıyönetim ilan edilir. Başbakan, bakanlar basın toplantısı düzenler ve 6-7 Eylül olaylarının tek suçlusunun basın olduğunu ilan eder. Gazeteler tarafından halk kışkırtılmıştır. Hükümete göre 6-7 Eylül olaylarında Komünist parmağı vardır. Solcular Türkiye'nin itibarını bozmak istemişlerdir.

6-7 Eylül olaylarının hemen ardından büyük oranda hükümet tarafından komünistler fişlenir ya da fişlenen sol görüşlü kişiler tutuklanır. Birçok gazete saçma suçlardan dolayı kapatılır.

10 Eylül günü sıkıyönetim komutanı Korgeneral Nurettin Aknoz, Harbiye’de bir basın toplantısı düzenler ve basına uygulanacak olan yasakları sıralar (Topuz,2003:198-199).

“Halkı heyecanlandıracak haberlerin yapılması yasaktır. Meclisteki görüşmeler halkı heyecanlandırabilecek nitelikteyse yazılmayacaktır.”

“Hükümeti eleştirmek yasaktır.”

“Sıkıyönetim çalışmalarıyla ilgili haberler yasaktır.”

“NATO devletleriyle ilgili haberler yasaktır.”

“Darlık, kıtlık, yokluk haberleri yazılmayacaktır. (Örneğin ekmek almak için fırını önünde bekleyen insanların resmini koymak yasaktır.”

“6-7 Eylül olaylarının komünistlerden başkalarının yaptığı yolunda yazı ve yorumlar yasaktır.”

“6-7 Eylül olaylarıyla ilgili haber ve resimler yasaktır.”

“Magazin sayfalarında halkı heyecanlandırabilecek resim ve yazılar yasaktır. Çıplak kadın resmi basmak da yasaktır.”

“İkinci baskı yapmak yasaktır.”

“Kıbrıs'taki olaylarla ilgili haber yapmak ve resim yayınlamak yasaktır.”

“Öğrenci birlikleri ve başka dernekler hakkında yapılan kovuşturmalara ilgili haber basılamaz.”

“Heyecan verici cinayet haberlerinin geniş biçimde yazılması yasaktır.”

“Sıkıyönetim mahkemeleriyle ilgili haber basılamaz”

Sonuç

Demokrat Parti dönemi Kıbrıs Politikası ve ardından yaşanan 6-7 Eylül olaylarına baktığımız zaman basın kamuoyu üzerinde oldukça etkili olduğu görülmektedir. Özellikle, Türk basınında Demokrat Parti'nin Kıbrıs politikasını eleştirdiği ve Kıbrıs'ta yükselen Rum milliyetçiliğine karşı Türk milliyetçiliği körükleyen sert yazılar yayımlandığını görmekteyiz. Basının Kıbrıs meselesine değinmesi ve Türk kamuoyu için öncelik haline getirmesi Kıbrıs politikamız açısından hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Olumlu yanına baktığımız zaman basın sayesinde oluşan kamuoyu Kıbrıs'ı ve Kıbrıslı Türkleri yalnız bırakmamış ve kendi kaderine terk etmemiştir. Basın sayesinde Demokrat Parti'nin Kıbrıs politikası eleştirilmiş ve DP'nin Kıbrıs meselesi üzerine aktif bir siyaset uygulaması sağlanmıştır. Özellikle, gazeteci Sedat Simavi'nin Kıbrıs meselesine yönelik yazılar yayınlanmasıyla kısa sürede diğer gazetecilerde Kıbrıs meselesine dikkat çekmiştir. Birçok gazetede yayınlanan yazılar ile birlikte Türk kamuoyunda Kıbrıs meselesi öncelik hale gelmiş ve Rum milliyetçiliğine karşı Kıbrıslı Türklerin yalnız olmadığı mesajı gazeteler aracılığıyla yansıtılmıştır. Basının özellikle Kıbrıs politikasında Demokrat Partiyi eleştirmesi ve sessiz kalmakla suçlamasıyla Demokrat Parti, Kıbrıs politikasını değiştirmiş Kıbrıs ve Kıbrıslı Türklere yönelik aktif bir siyaset uygulamaya başlamıştır.

Olumsuz sonuçlarına baktığımız zaman ise basın Türk milliyetçiliğinin artmasına neden olunmuştur. Özellikle o yıllarda gazetecilerin Türk milliyetçiliğini körükleyen sert yazılar yazmaları Türkiye'de yaşayan Rumlara karşı öfkenin artmasına sebebiyet vermiştir. Zamanla biriken bu öfke 6-7 Eylül olaylarının yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle, Türk milliyetçiliğini körükleyen sert yazıların basında yer alması ve Demokrat Parti'nin yanlış uygulamaları sonucu 6-7 Eylül olayları yaşanmıştır. 6-7 Eylül olaylarının yaşanmasıyla birlikte Rumlara ait çok sayıda iş yeri, ev, okul, Kilise ve Sinagog tahrip edilmiş, büyük oranda maddi ve manevi zarar verilmiştir. 6-7 Eylül olaylarından sonra basına büyük oranda sansür uygulanmış, cezalar verilmiş ve basın Demokrat Parti hükümeti tarafından denetim altına alınmaya çalışılmıştır. 6-7 Eylül olaylarından sonra Demokrat Parti daha fazla otoriter bir siyaset uygulamaya başlamıştır.

Kaynakça

- Bağcı, H. (1990). *Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası*, İmge Kitabevi Ankara.
- Bil, H. (1976). *Kıbrıs Olayı Ve İç Yüzü*, Belde Yayınları, İstanbul.
- Gevgilili, A. (1981). *Yükseliş Ve Düşüş*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Gürel, Ş.S. (1985). *Kıbrıs Tarihi (1878-1960)*, Kaynak Yayınları, İstanbul
- Hasgürel, M. (2005). *Kim Ve Akis Dergilerinde Kıbrıs*, Babil Yayınları, İstanbul
- Hasgürel, M. (2000). *Kıbrıs'ta Enosis Ve Taksim Politikalarının Sonu* İletişim Yayınları, İstanbul.
- İsmail, S. (1998). *İlk 50 Yılında Türk- Rum İlişkileri*, Kıbrıs Araştırma Ve Yayın Merkezi Yayınları, Lefkoşe.
- Koçak, C. (2010). *İkinci Parti*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kızılyürek, N. (2005) *Milliyetçilik Kıskaçında Kıbrıs*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Mütercimler, E. (2007). *Satılık Ada Kıbrıs*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Oran, B. (2001). *Türk Dış Politikası, Cilt:1 (1919-1980)*, İletişim Yay, İstanbul.
- Öymen, A. (2009). *Öfkeli Yıllar*, Doğan Kitap, İstanbul.
- Tanser, Ö. (2010). *Demokrat Parti Dönemi Kıbrıs Politikası*, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Topuz, H. (2003). *Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.